

Χρήσιμες πληροφορίες

- Επισκεφτείτε στο eclass την κατηγορία πολυμέσα
Θα ανεβάζω βιντεάκια των μαθημάτων
- Μπορείτε να δείτε μια σειρά βιντεοσκοπημένων μαθημάτων *Εισαγωγής στο κουκλοθέατρο* στη δράση **Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα**

Η δράση «Ανοικτά Ακαδημαϊκά μαθήματα» στοχεύει στην ανάπτυξη ανοικτών ψηφιακών μαθημάτων, διαθέσιμων δωρεάν τόσο στους φοιτητές και τις φοιτήτριες του Πανεπιστημίου Αθηνών, όσο και στο ευρύ κοινό. Η δράση αυτή υποστηρίζει και ενισχύει το δημόσιο χαρακτήρα και την αποστολή του Πανεπιστημίου. Με τον όρο **Ανοικτό Μάθημα** νοείται η ελεύθερη πρόσβαση στο περιβάλλον του μαθήματος και στο εκπαιδευτικό υλικό του.

<https://opencourses.uoa.gr/courses/ECD7/>

- **Βιβλία σχετικά με το μάθημα**

Παρούση, Α. (1995). *Κούκλες Κουκλοθέατρου*. Αθήνα: Δελφίνι, (1998, 2000) Πατάκης³, 126 σελίδες.

Το βιβλίο αυτό λειτουργεί σε δύο επίπεδα. Με μια πρώτη ματιά, ο αναγνώστης μπορεί να βρει πολλές απλές κατασκευές, χρήσιμες για την καθημερινή δουλειά του σχολείου. Δεν είναι όμως απλώς ένα βιβλίο κατασκευών. Μέσα από τα κείμενα και τους διάλογους των παιδιών μπορεί κανείς να αντιληφθεί τη διδακτική του κουκλοθέατρου στην προσχολική ηλικία. Πώς με το παιχνίδι η κούκλα του κουκλοθέατρου γίνεται το κίνητρο για τη μάθηση μέσα από την έρευνα και τη ανακάλυψη. Παράλληλα, μέσα από το συμβολικό παιχνίδι του παιδιού, η κούκλα του κουκλοθέατρου είναι έτοιμη να δεχτεί τα συναισθήματα του, με την προβολή και την ταύτιση. Το κουκλοθέατρο στην εκπαιδευτική διαδικασία δεν περιορίζεται στην απλή παρακολούθηση του θεατρικού έργου, αλλά στην ενεργή συμμετοχή του παιδιού σ' αυτό. Μια τέτοια συμμετοχή μπορεί να σημαίνει έκφραση προτάσεων και ιδεών και πολλές φορές επεκτείνεται και στην ανάληψη ρόλων από τα ίδια τα παιδιά.

Το δραματικό παιχνίδι με κούκλες είναι ένα ισχυρό μέσο του παιδιού που εξυπηρετεί πολλαπλές αναπτυξιακές λειτουργίες: επιλεκτική αφομοίωση της εμπειρίας μέσω της συμβολικής αναπαράστασης και της ανάληψης ρόλων έκφρασης και κατάκτησης των συναισθηματικών συγκρούσεων, ενώ παράλληλα το παιδί αντιλαμβάνεται το υποκειμενικό και το αντικειμενικό κατά την επεξεργασία των συναισθημάτων και των ιδεών καθώς αντιμετωπίζει τον αληθινό κόσμο.

Παρούση, Α (2012) Εκπαίδευση στο κουκλοθέατρο - Κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση. Αθήνα: Πλέθρο.

Στο βιβλίο αυτό επιχειρείται να συνδεθεί αναλυτικά η διαδικασία της καλλιτεχνικής παραγωγής μιας θεατρικής παράστασης κουκλοθέατρου με τη διαδικασία της εκπαίδευσης εκπαιδευτικών στη χρήση του μέσα στη σχολική τάξη.

Η προσπάθεια εξελίσσεται σε δύο ουσιαστικά ενότητες που γεφυρώνονται από μια τρίτη. Στην πρώτη ενότητα περιγράφονται οι διαδικασίες καλλιτεχνικής παραγωγής παραστάσεων κουκλοθέατρου, οι τεχνικές, η ιστορία του. Στη δεύτερη, παρουσιάζονται μια σειρά από παραγωγές για εκπαιδευτική χρήση, που έχουν ολοκληρωθεί και αξιολογηθεί στο πλαίσιο μαθημάτων με προπτυχιακές και μεταπτυχιακές φοιτήτριες.

Στην τρίτη ενότητα-γέφυρα περιγράφεται το κοινό μέρος των δύο παραπάνω διαδικασιών: η συνειδητή επιθυμία για παρουσίαση/ προβολή μιας «ιδέας» μέσω της θεατρικής έκφρασης και η διαδικασία που καθοδηγεί την ανάπτυξή της, είτε αυτή απευθύνεται σε εκπαιδευτικό είτε σε άλλο κοινό.

9. Τσελφές, Β., Πάρουση, Α. (2015). *Θέατρο και Επιστήμη στην Εκπαίδευση*. Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα. <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/4042> (ελεύθερη πρόσβαση)

Το εκπαιδευτικό βιβλίο «Θέατρο και Επιστήμη στην Εκπαίδευση» κινείται απερίφραστα μέσα στη μεταμοντέρνα εποχή μας (Hardy, 2006). Επιλέγει να προχωρά την οικοδόμηση της θεωρίας του μέσω «μικρών», προσωπικών αφηγήσεων, έναντι των «μεγάλων» θεωρητικών. Με τον τρόπο αυτό, εισάγει σχήματα και πρακτικές του θεάτρου και των επιστημών μέσα στο πολιτισμικό «χωνευτήριο» της Εκπαίδευσης και παρατηρεί κριτικά την εξέλιξή τους. Δέχεται τις εικονοκλαστικές παρεμβάσεις των διάχυτων πια, μέσω του διαδικτύου, εναλλακτικών αρχών και αξιών, σταθμίζοντάς τες με κοινωνικά, αισθητικά, αλλά και πολιτικά κριτήρια.

Αναζητά τη σημασία του λόγου που παράγεται, αποδομώντας επιλεκτικά τμήματα των «μεγάλων» θεωρητικών αφηγήσεων και αποδεχόμενο τις πολλαπλές αναπαραστάσεις (μετασχηματισμούς) ακόμη και στο πεδίο των επιστημών. Καθοδηγείται, τέλος, και από τις σχέσεις που υποβάλλει υπόρρητα η αισθητική μεταξύ των σχημάτων και των πρακτικών που εισηγούνται τα κλασικά ή και μοντέρνα οικοδομήματα του θεάτρου και των επιστημών. Με τον τρόπο αυτό, οι συγγραφείς ελπίζουν ότι θα υποχρεώσουν τους φοιτητές και τις φοιτήτριές τους να φύγουν από το λείο έδαφος που κατασκευάζουν οι «μεγάλες» θεωρητικές παραδόσεις και να κινηθούν πάνω στο ανώμαλο έδαφος της εκπαιδευτικής αναπαραστάσης και πράξης. Με αυτό το βιβλίο, ελπίζουμε ότι θα μπορέσουν να κάνουν, έστω με κόπο, κάποια βήματα. Κάτι που δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί πάνω στο λείο και σκληρό θεωρητικό έδαφος, ακριβώς επειδή αυτό το έδαφος δεν έχει τριβές (Wittgenstein, 1958, σ.107).

(το διαβάζετε ηλεκτρονικά)

Λενακάκης, Α., Παρούση, Α. (2019). *Η τέχνη του κουκλοθέατρου στην εκπαίδευση*. Παιχνίδι συγκλίσεων και αποκλίσεων. Αθήνα: Gutenberg.

Το ζήτημα που απασχολεί τους συγγραφείς του βιβλίου αφορά μια παλιά για την ελληνική πραγματικότητα εκπαιδευτική σχέση: τη σχέση της «τέχνης του κουκλοθέατρου» με την «προσχολική εκπαίδευση». Η σχέση αυτή σε διεθνές επίπεδο έχει μελετηθεί κυρίως στο ευρύτερο πλαίσιο της σχέσης των τεχνών με την εκπαίδευση (π.χ. Elfand, 1990) ή το στενότερο του θεάτρου με την εκπαίδευση (π.χ. UNESCO, 2006, 2010). Δημοσιεύσεις για το ειδικότερο

ζήτημα «κουκλοθέατρο στην εκπαίδευση» συναντάμε σε έναν σχετικά περιορισμένο αριθμό παλαιότερων (π.χ. Holler, 1965) ή και νεότερων δημοσιεύσεων (π.χ. Kroflin, 2012· Majaron & Kroflin, 2002). Στην ελληνική, βέβαια, βιβλιογραφία βρίσκουμε να έχουν γραφτεί, σε χρονική διάρκεια ενός σχεδόν αιώνα, εκατοντάδες κείμενα και να έχουν εκδοθεί κάτι λιγότερο από εκατό βιβλία (δες κεφ. 4 του παρόντος βιβλίου). Έτσι, κάποιος θα μπορούσε να πει ότι για τη θεματική του βιβλίου, που εστιάζει στον ελληνικό εκπαιδευτικό και τον σχετικό με το κουκλοθέατρο καλλιτεχνικό χώρο, μπορεί και να έχουν γραφτεί τα πάντα. Υποθέτουμε όμως, ότι για μια ζωντανή και εξελισσόμενη εκπαιδευτική σχέση υπάρχει πάντα χώρος για εναλλακτικές ματιές και καινούργια ευρήματα ή προτάσεις. Πολύ περισσότερο στις μέρες μας, όπου οι εκπαιδευτικές πρακτικές και πολιτικές περνούν, διεθνώς, μια εκτεταμένη περίοδο επαναθεώρησης και ανασχεδιασμού (π.χ. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2012· UNESCO, 2015).

Η επαναθεώρηση αυτή σχετίζεται με θεμελιώδεις παραδοχές του κοινωνικού ρόλου της θεσμοθετημένης γενικής εκπαίδευσης. Οι παραδοχές αυτές σχηματοποιούνται και μεταλλάσσονται διαρκώς από τη δεκαετία του 1990 και μετά, δείχνοντας είτε μέσω των εντάσεων που προσπαθούν να διαχειριστούν (π.χ. το ζήτημα της βιώσιμης ανάπτυξης ή αυτό της παγκόσμιας συνύπαρξης), είτε μέσω των κεντρικών στόχων που τίθενται (π.χ. μαθαίνω να μαθαίνω διά βίου, μαθαίνω να είμαι δημιουργικός και καινοτόμος), προς μια απλή και σημαντική κατά την άποψή μας μετατόπιση. Η γενική εκπαίδευση μετά τον δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο και μέχρι τη δεκαετία του 1990 λειτούργησε αποδοτικά και με σταθερότητα ως αναπαραγωγικός μηχανισμός των κοινωνικών δομών. Από τη δεκαετία του 1990 και μετά επιχειρείται να λειτουργήσει ως μηχανισμός εξέλιξης, δηλαδή μεταβολής των κοινωνικών δομών, προς κατευθύνσεις που δεν είναι, μάλιστα, σαφώς και εκ των προτέρων καθορισμένες. Σ' αυτό ακριβώς το πλαίσιο εκπαιδευτικής λειτουργίας θεωρούμε ότι ο ρόλος των τεχνών, του θεάτρου και ως εκ τούτου και του κουκλοθέατρου που μας ενδιαφέρει ιδιαίτερα, έχει αποδειχθεί εξαιρετικά σημαντικός. Και μ' αυτή τη λογική προσεγγίζουμε το κουκλοθέατρο στην προσχολική εκπαίδευση: μια εκπαιδευτική παρέμβαση, με παράδοση, που «γνωρίζει» ήδη τρόπους και δρόμους ασφαλούς διαχείρισης της εξέλιξης και όχι μόνον της αναπαραγωγής.

Στο βιβλίο αυτό η σχέση κουκλοθέατρου και προσχολικής εκπαίδευσης προσεγγίζεται καταρχήν μέσω τριών εκτεταμένων εμπειρικών ερευνών που αφορούν τον ελληνικό χώρο. Τα αποτελέσματα αυτών των ερευνών δοκιμάζεται να διαβαστούν με δύο σχετικά διαφορετικούς τρόπους. Ο πρώτος είναι κατά βάση παιδαγωγικός, επηρεασμένος βαθιά από την καλλιτεχνική διάσταση του θεατρικού αντικειμένου (του κουκλοθέατρου) στο οποίο εστιάζει. Ο δεύτερος είναι περισσότερο κοινωνικός-πολιτισμικός και είναι λίγο απροσδόκητος, μιας και δεν αποτελεί τον κανόνα της σχετικής βιβλιογραφίας. Και αν μεν η πρώτη προσέγγιση, της θεατρο-παιδαγωγικής, είναι σε κάποιο βαθμό αυτονόητη, όσο και αναγκαία, κάποια επιχειρήματα που να δικαιολογούν την κοινωνική-πολιτισμική προσέγγιση, μάλλον είναι απαραίτητο να παρουσιαστούν εδώ. Πρόκειται για επιχειρήματα, που δεν είναι καινοφανή, καθώς βρίσκονται διάχυτα στην πολυσυζητημένη και ταυτόχρονα ρευστή σημερινή πραγματικότητα της εκπαίδευσης των παιδιών της προσχολικής ηλικίας (Haslip & Gullo, 2018). Μια πραγματικότητα που δύσκολα κάποιος θα μπορούσε να προσεγγίσει ως αποκλειστικά παιδαγωγική. Ασφαλώς και οι εκπαιδευτικοί, καθοδηγούμενοι από τους θεσμούς και τις σπουδές τους, έχουν έναν κομβικό ρόλο στην προσχολική εκπαίδευση. Όλοι όμως θα αναγνωρίσουν ότι σ' αυτή τη βαθμίδα της εκπαίδευσης οι γονείς έχουν εξασφαλίσει στο

μέγιστο βαθμό το δικαίωμα να παρεμβαίνουν, με γνώση και άποψη, που έχουν διαμορφώσει μέσω των εκλαϊκευμένων και διαδεδομένων κειμένων της ψυχολογίας και της ιατρικής που περιγράφουν κανονιστικά την ανάπτυξη των παιδιών τους. Όλοι θα αναγνωρίσουν επίσης ότι τα παιδιά της προσχολικής ηλικίας είναι «πελάτες» εξειδικευμένων επαγγελματιών, που έχουν επίσης άποψη για τη σωματική καθώς και για την πνευματική και πολιτισμική ανάπτυξή τους. Μεγάλο μέρος της αγοράς κινείται απ' το παιδικό παιχνίδι, το οποίο στην ουσία του προωθεί πολιτισμικά πρότυπα· ακόμη και αν αναφέρεται μόνο σε ηλικιακά (γνωστικά και κινητικά). Η βιομηχανία της παιδικής ένδυσης έρχεται από κοντά, με τα δικά της πολιτισμικά χαρακτηριστικά, ενώ η προσαρμοσμένη στην προσχολική ηλικία ψυχαγωγία παρεμβαίνει με δεκάδες διαφορετικές μορφές τέχνης (παιδικά θεάματα κινούμενης εικόνας, κινηματογράφου, θεάτρου, τηλεόρασης, κείμενα παιδικής λογοτεχνίας ή και ποίησης, παιδική μουσική και τραγούδια, δράσεις δημιουργικής απασχόλησης κ.ο.κ.) στην εκτός σχολείου γνωσιακή, συναισθηματική και πολιτισμική ανάπτυξη των παιδιών. Ο κατάλογος των επαγγελματιών και ως εκ τούτου και των «σημαντικών τρίτων» που εμπλέκονται άτυπα, μη τυπικά, έως και τυπικά στην εκπαίδευση των παιδιών, ασφαλώς και δεν εξαντλείται με τις προηγούμενες αναφορές μας. Δείχνει όμως ότι η προσέγγιση της προσχολικής εκπαίδευσης, αποκλειστικά ως παιδαγωγικής δραστηριότητας των εκπαιδευτικών, είναι μάλλον ανεπαρκής. Πολύ δε περισσότερο που το κουκλοθέατρο, στις διάφορες εκδοχές του, βρίσκεται στην «ημερήσια διάταξη» της εκτός σχολείου απασχόλησης των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Όπως, ανεπαρκής επίσης φαίνεται και η προσέγγιση της εκπαίδευσης που πραγματοποιείται στις άλλες εκπαιδευτικές βαθμίδες, όταν τη βλέπουμε κυρίως ως διδακτική δραστηριότητα των εκπαιδευτικών· όταν, δηλαδή, μας απασχολεί κυρίως το ποιες γνώσεις, δεξιότητες, ικανότητες θα διδάξουμε και πώς, σε έναν πληθυσμό που τα υποκείμενά του απασχολούνται ενεργητικά στον εκτός σχολείου κοινωνικό χώρο για μεγάλα χρονικά διαστήματα.

Παρούση, Α. (2004). Επιμέλεια, εισαγωγή και επίμετρο στο Μ. Meschke, *Το θέατρο στ' ακροδάκτυλα*, μετάφραση Μ. Κουλεντιανού. Αθήνα: Gutenberg.

Παρούση, Α. (2007). Επιμέλεια και εισαγωγή στο Μ. Meschke, *Τρεις Ελληνικοί μύθοι*, μετάφραση Μ. Κουλεντιανού. Αθήνα: Gutenberg.

Παρούση, Α (2009) Εισαγωγή στο Meschke, Μ., *Πρόσωπα /Visages*, μετάφραση Μ. Κουλεντιανού. Αθήνα: Gutenberg.

Παρούση, Α. & Κυριτσόπουλος, Α. (1992). *Ήταν ένα μικρό χαρτάκι*. Αθήνα: Δελφίνοι, (2000) *Ελληνικά Γράμματα*², 40 σελίδες.

Ένα παραμύθι με στόχο τη διδασκαλία των σύνθετων λέξεων στην προσχολική ηλικία. Με αφορμή το παραμύθι, το παιδί μπαίνει στη διαδικασία να δημιουργήσει το ίδιο καινούργιες λέξεις αφομοιώνοντας τη λογική της σύνθεσης, τη λογική της δομής του λόγου. Παράλληλα, ο δάσκαλος μπορεί να δουλέψει πάνω στις διαφορετικές χρήσεις του χαρτιού, και να δώσει τις προεκτάσεις που θέλει σύμφωνα με τις ανάγκες της δουλειάς του και τη φαντασία του. Ακολουθώντας το χαρτάκι, την απλή και με χιούμορ πλοκή της ιστορίας, έρχεται ο αναγνώστης αντιμέτωπος με το πρόβλημα του επαγγελματικού προσανατολισμού και τις επιρροές του περιβάλλοντος.

(υπάρχει και στο διαδίκτυο)